

starec mu zdaj že drugič pokaže vrata; »huncut« pa mu zapreti s tožbo in eksekucijo. Klara (ki je živila dozdej edinole očetu in svoji hčerki, sedemletni Vjerici) je prepričana, da Rajković vse to dela iz gole osvete, ker ni dobil njene roke. Studi se ji ta podlost. Treba mu torej vreči pred noge tisti denar. A kje dobiti? Med kopališkimi gosti se nahaja tudi Nemec Leitner, ki živi ločen od svoje žene, Dunajčanke. Mlada vdovica Klara ga je vsega razvnela. Kako si pridobiti njeno naklonjenost? Pripravljen je kupiti Murvice; dà, tako »velikodušen« je, da se hoče za nekaj mesecev zadovoljiti samo s par sobami. V silni zadregi podpiše Klara prodajno pogodbo, a s pogojem, da kupec očetu, staremu Palmiću, nič ne zine o kupčiji. Starček ne sme vedeti, da ni več v svojem. — Rajković dobi denar. A kakor ogenj ga pečejo bankovci. Sramuje se, da je nesrečno hišo tako daleč pritiral. Vrnil bi denar, prosil odpuščenja. A Klara noče nič vedeti o tem preobratu. Bo li vztrajala? Na eni strani ji je Leitner za petami, na drugi njena »prva ljubav«. To kolebanje zavzema gotovo pol knjige. Ko bi verovala, da se mož vrne, bi morda ostala trdna; toda čudno, da se nikoli ne spomni nanj. Omahuje, omahuje... enkrat jo še reši pogled na hčerkico Vjerico, a drugič omahne; »huncut« Rajković, ki je medtem zaigral v igralnici ves tisti denar, triumfira. V svoji slepi strasti povzroči katastrofo: Leitner, goljufan v svoji skriti nadi, se razljuti, starček izve vso resnico, ki je pa ne prenese; od kapi zadet izdihne. V tem se pojavi v Evropi, v Bristnu tudi bogataš Marunić s hčerko miss Kate; ta bi vendar rada videla, kaj dela v Evropi njen zaročenec Niko Rajković. Za hip postane »huncutu« vroče: denar za pravljen, na vratu pa dve »ljubezni«. Kako se bo izmazal? Človek bi mislil, da bo, če ne bo drugače, pobežnil s Klaro, ki mu je vsa vdana. Toda ne: s Klaro ga čaka uboštvo, z miss Katico pa udobno življenje; in tega se je tako navadil, da ne bi mogel začeti s trdim delom. Posledica: Klaro zataji. Marunić kupi od Leitnera, ki tudi ne mara biti več v tistem kraju, Murvice, uboga Palmićeva hči mora s svojo Vjerico po svetu, in nekdanji odbiti snubec Rajković se naseli s svojo bogato ženo v stari patricijski hiši, ki jo seve po amerikansko preuredita.

Prava muka je, prebirati ta roman. Izmed glavnih oseb nam ne more biti niti ena simpatična: stari Palmić je samo sanjač; Klara popolnoma pozabi svojega moža, dasi ni še gotovo, če je mrtev; in »huncut« Rajković? Joj, to vam je »junak« — za svoje uživanje izda domovino, ljubezen, vse. Simpatična sta nam samo bivša kapitana Iviša in Fabio: oni se trudi, kako bi z novimi načrti, z železnico in vodovodom pomagal svojemu rodnemu kraju, in je prav ginljivo, kako cele dneve išče po kraških špiljah močnega studenca, ki bi ga napeljali v Bristan; Fabio, imenovan tudi »Jeremija«, pa vsaj dosledno grmi proti tujcem (»Tudeškom«) ter vedno ponavlja svoj ceterum censeo: »bacio nas na 'seku', te ne znamo, što ni kuda čemo«. Ali (str. 127): »Vidiš, sad smo u doba osjeke. More se povuklo, a mi ostali na suhu. Natrag ne možeš, a

naprijed ne znaš. Sva je naša pamet bila u moru.« Kako pa vun iz oseke, o tem ne vedo ne stari kapitani, ne avtor — vkljub 298 stranem — nič.

Dr. J. D.

Andro Kovačević: **Poslednji Nenadić.** Roman. U Zagrebu, 1913. Izdanje Matice Hrvatske. Inicijali i naslov T. Krizmana. 264 str. — Romana, v katerem je glavni junak poslednji svojega rodu, se lotim vedno z nekim predsodkom, kajti tisti »poslednji svojega rodu« so večinoma neverjetni in zato nesimpatični. Ali so moralni velikani, ki izvršujejo neverjetne čine, ali pa moralni slabiči, ki pač nekaj hočejo — vzpodbuja jih spomin na slavne prednike — toda malo ali nič dosežejo. — K zadnjim spada tudi »Poslednji Nenadić«. — Vojko Nenadić, hrabrih očetov zadnji potomec, napravi na Dunaju juridične izpite in se nastani pri oskrbniku Dobričiću v Zagrebu. Tu se zagleda v razposajeno institutko Zorko. Nenadić se namerava naseliti na svojem posestvu Bogičevcu — k temu ga vleče idealizem, »rad za narod«, in spomin na prednike svoje — oskrbnik in Zorka pa ga silita k »činovnikom«. Nenadić omahuje. Tedaj pride spor z Zorko. Oba sta v svoji ljubezni tako nerodna, da se spreta in ločita. Nenadić odide na svoje posestvo, kjer hoče postati svojim rojakom »lučonoša«. Toda vsi poizkusi se mu ponesrečijo. Zorka se medtem poroči s postarnim baronom Gerdénichem. — Drugi del. Ideali so se razgubili. Nenadić gre »u činovnike«. Tu pride med njim in predstojnikom, bivšim kolegom, do burnih prizorov. Nenadić postaja vedno bolj nezadovoljen in obupan. Dvigne ga ljubezen do institutke (te nesrečne institutke!) Veronkice. Naenkrat dospe v dotični kraj baron Gerdénich s svojo soprogo Zorko. Stara ljubezen vzplamti iznova. A Nenadić nima moči, da bi pobežnil z njo. Slep se vda razmeram. Proti koncu se zanima celo za politiko — protivladno — voli pa vladnega kandidata. Veronkica gre v samostan, kjer se še enkrat srečata z Nenadićem. »Poslednji Nenadić« pa otopi za vse in v duhu že vidi svoj epitaf: »Htio mnogo — ne izveo ništa.« — Začetek je šablonski. Pisatelj nam predstavi junaka na kolo-dvoru, ga označi natanko: tak in tak je, pove zgodovino njegove rodovine — da dokaže, da je res »poslednji« — opiše njegovo sorodstvo, nato šele sme stopiti junak v aktivnost. Nenadić napravi juridične izpite in snuje velike načrte; bralec pričakuje dejanj, pa jih ne pričaka. Nenadić je slabič, nesposoben za delo, brez značaja, človek, ki zna samo obupovati. Njegovo omahovanje in obupovanje je izvedeno na tako neumetniški način, da postane zoprno, zato bralec romanu le s težavo sledi. — V celi knjigi ni niti ene osebe, o kateri bi mogli reči: to je res človek iz mesa in krvi. Junaki in junakinje govore lepe besede, jokajo v ginjenosti in »nesreči« itd., toda ljudje to niso. Dejanje romana ostaja vedno na istem nivoju, o kakem razvoju ni sledu. Pisatelj vodi junaka iz kraja v kraj, zdaj sem zdaj tja, dokler se ne naveliča. Lahko bi ga vodil še naprej, ne vem kam, lahko bi ga tudi preje ustavil — roman bi ne bil ne pridobil ne izgubil. Jože Barle.